HUOMISEN KYNNYKSELLÄ 2025

Kysely 55–84-vuotiaiden tulevaisuudennäkymistä

EETU PIO Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry
Pensionärsförbundens intresseorganisation rf

HUOMISEN KYNNYKSELLÄ 2025:
Kysely 55–84-vuotiaiden tulevaisuudennäkymistä

1. JOHDANTO 3
2. KOKEMUKSET ELÄKELÄISJÄRJESTÖISTÄ JA KIINNOSTUS OSALLISTUA 3
3. MIELIPITEET PARHAASTA IÄSTÄ LIITTYÄ ELÄKELÄISJÄRJESTÖÖN 5
4. SUHTAUTUMINEN ELÄKELÄISJÄRJESTÖIHIN JA IKÄÄNTYNEITÄ KOSKEVIIN ASIOIHIN 7
5. LUOTTAMUS ERI TAHOIHIN ELÄKEASIOITA KOSKEVISSA ASIOISSA 15
6. SUURIMMAT IÄKKÄIDEN IHMISTEN ONGELMAT NYT JA 10 VUODEN KULUTTUA 18
7. NÄKEMYKSET ELÄKELÄISJÄRJESTÖJEN TÄRKEISTÄ TEHTÄVÄALUEISTA JA JÄSENEDUISTA 22
8. VIIMEISET TOIVEET: HALUKKUUS TOTEUTTAA ERILAISIA ASIOITA LOPPUELÄMÄN AIKANA 27
9. IKÄÄNTYMISEN PELOT JA HUOLESTUTTAVAT ASIAT 31
10. SIJOITTUMINEN OMAA ELÄMÄÄ KUVAAVILLE ASTEIKOILLE 35
11. MISTÄ ONNELLISUUS KOOSTUU? 40
12. MINKÄ TAHOJEN TOIMINNALLISTA JA TALOUDELLISTA VASTUUTA IÄKKÄISTÄ IHMISISTÄ TULISI VASTAISUUDESSA LISÄTÄ? 43
13. ANSIOTYÖSSÄ KÄYMINEN VANHUUSELÄKKEELLÄ 45
14. ARVIOT ELÄKEJÄRJESTELMÄMME TULEVAISUUDESTA 46
15. IKÄIHMISET ÄLYLAITTEIDEN KÄYTTÄJINÄ 48
16. ARVIOT SUHTAUTUMISESTA IKÄIHMISIIN JA IKÄÄNTYMISEEN NYT JA TULEVAISUUDESSA 52

LIITEKUVIOT 53

TIIVISTELMÄ 54
SAMMANFATTNING 56

1. JOHDANTO

Tässä raportissa esitetään keskeiset tulokset tutkimuksesta, jossa on selvitetty suomalaisten 55–84-vuotiaiden käsityksiä ikääntyvien ja iäkkäiden ihmisten ongelmista maassamme. Lisäksi tarkasteltiin heidän suhtautumistaan eläkeläisjärjestöihin sekä heidän eläkejärjestelmään ja siihen vaikuttaviin tahoihin kohdistamaansa luottamusta.

Kysymyksenasettelu on laaja ja kattaa useita teemakokonaisuuksia. Eläkeläisjärjestöjen toiminnan kehittämistarpeita hahmotetaan järjestöihin kohdistettujen odotusten, osallistumishalukkuuden ja onnellisuuteen vaikuttavien tekijöiden kautta.

Tutkimuksen perusaineistona on maamme 55–84 vuotta täyttänyttä väestöä edustava 965 henkilön aineisto. Se kerättiin kirjekyselynä 17.3.-30.5.2025. Tutkimus toteutettiin kaksikielisenä suomeksi ja ruotsiksi. Vastausprosentti (35 %) oli samaa tasoa kuin edelliskerralla 2022. Sitä voi pitää varsin kohtuullisena, ottaen huomioon kyselyn laajuus ja aineistonkeruutapa.

Vuosina 2007, 2010, 2013 tutkimukset toteutettiin 55–79-vuotiaiden keskuudessa. Tuoreessa ja kolmessa sitä (2016, 2019 ja 2022) edeltäneessä työssä yläikäraja on ollut korkeampi, 84 vuotta.

Tutkimusaineisto on edustava ja sisäiseltä rakenteeltaan solidi. Keskeiset väestöä koskevat tekijät vastaavat hyvin perusjoukkoa eli maamme 55–84 vuotta täyttänyttä väestöä.

Tilastollisten päätelmien luotettavuuden edelleen parantamiseksi haastattelu- ja kyselyaineistot yleensä painotetaan, jotta eri väestöryhmien vastaamisalttiuden vaikutus tuloksiin pienenee. Tässä tutkimuksessa aineistoa on painotettu sukupuolen, iän ja asuinalueen mukaan vastaamaan paremmin perusjoukkoa.

Tutkimuksen raportointi on jaettu kahteen osaan. Käsillä oleva raportti on tutkimuksen perusraportti, jossa verbalisoidaan ja visualisoidaan tutkimuksen päätuloksia.

Graafisten kuvioiden osuus raportissa on suuri, koska tutkittavat asiat ovat konkreettisia ja kuviot pitkälti itseselitteisiä. Aineiston laajuudesta ja jo lähtökohtaisesta moniulotteisuudesta johtuen kaikkia tuloksia ei ole mahdollista eikä järkevää kirjoittaa systemaattisesti auki.

Raportin tehtävänä on jäsentää aineistoa ja johdattaa lukijaa diagrammien tarkasteluun ja omien havaintojen ja tulkintojen tekoon. Erillisessä tilastoraportissa esitetään kaikki tutkimustulokset yksityiskohtaisessa taulukkomuodossa. Se sisältää myös informaation tutkimusaineiston rakenteesta ja vastaajaryhmien koosta.

Verian (joka aiemmin tunnettiin mm. nimillä Kantar Public, TNS Gallup ja Suomen Gallup Oy) on toteuttanut tutkimuksen Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n toimeksiannosta. Hankkeen rahoittajina ovat toimineet EETU ry:n jäsenjärjestöt.

2. KOKEMUKSET ELÄKELÄISJÄRJESTÖISTÄ JA KIINNOSTUS OSALLISTUA

Melkein joka viides 55–84-vuotias on ollut mukana eläkeläisjärjestöissä

Aluksi tarkastellaan, millaisia kokemuksia ikääntyvillä ja varttuneilla kansalaisilla on eläkeläisjärjestöistä. Tulosten mukaan 55–84-vuotiaista suomalaisista melkein joka viides (19 %) on ollut jonkin eläkeläisjärjestön jäsen tai mukana sellaisen toiminnassa jossain elämänsä vaiheessa.

Hieman useampi kuin joka neljäs (27 %) eläkkeellä oleva kertoi olevansa jonkin eläkeläisjärjestön jäsen tai olleensa mukana sellaisen toiminnassa. Eri ikäluokista eniten kokemuksia on 75–79- (38 %) ja 80–84-vuotiailla (36 %).

Tuloksen voi edelleen sanoa olevan samaa kokoluokkaa kuin aiemminkin. Joka tutkimuksessa viidesosa – vajaa neljäsosa on kertonut osallistumisestaan.

TIIVISTELMÄ

Huomisen kynnyksellä-tutkimus antaa monipuolista tietoa ikääntyneiden odotuksista tulevaisuutta kohtaan, käsityksistä heidän arjestaan ja luottamuksesta eri instituutioita kohtaan. Tutkimuksessa kysellään myös onnellisuudesta ja ikääntyneiden peloista sekä esimerkiksi siitä, miten digitaidot vaikuttavat tyytyväisyyteen omaan elämään.

Huomisen kynnyksellä-tutkimus toteutettiin nyt seitsemännen kerran. Verian (joka aiemmin tunnettiin mm. nimillä Kantar Public, TNS Gallup ja Suomen Gallup Oy) on toteuttanut tutkimuksen Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n toimeksiannosta. Hankkeen rahoittajina ovat toimineet EETU ry:n jäsenjärjestöt.

Tutkimuksen perusaineistona on maamme 55–84 vuotta täyttänyttä väestöä edustava 965 henkilön aineisto. Se kerättiin kirjekyselynä 17.3.-30.5.2025. Kysely toteutettiin kaksikielisenä suomeksi ja ruotsiksi. Vastausprosentti (35 %) oli samaa tasoa kuin edelliskerralla 2022.

Melkein joka viides 55–84-vuotias suomalainen on ollut jonkin eläkeläisjärjestön jäsen tai mukana sellaisen toiminnassa. Melkein joka kolmas ikäluokkaan kuuluva voisi osallistua eläkeläisjärjestöjen toimintaan jatkossa. Varmoja osallistumisaikeita on joka kymmenennellä.

Eläkeläisjärjestöiltä toivotaan aktiivista ja moninaista vaikuttamista
Eläkeläisjärjestöt nähdään tarpeellisiksi iäkkäiden ihmisten hyvinvoinnin kannalta, eikä niiden juurikaan ajatella esittävän kohtuuttomia vaatimuksia. Toisaalta 55–84-vuotiaiden enemmistö vaatii niiltä nykyistä enemmän aktiivisuutta ja ärhäkkyyttä edunvalvonnassa. Myös järjestöjen kyky ajaa eläkeläisten etuja voisi melko monen mielestä olla parempi.

Toisaalta eläkeläisjärjestöjen toimintaan osallistuvat jäsenet ovat keskimääräistä vakuuttuneempia siitä, että ne ajavat hyvin eläkeläisten etuja. Jäsenistä keskimääräistä suurempi osa myös pitää eläkeläisjärjestöjä merkittävinä yhteiskunnallisina vaikuttajina.

55–84-vuotiaiden enemmistön mielestä useampi eläkeläisjärjestö on hyvä asia, koska eläkeläisten tarpeet ovat erilaisia.

Eläkeläisjärjestöjen pitäisi keskittyä toiminnassaan etenkin iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseen. Asiointimahdollisuuksien turvaamista myös muuten kuin digitaalisesti pidetään järjestöjen toiseksi tärkeimpänä tehtävänä. Myös eläkeläisten verotuksen alentaminen ja eläke-etuuksien turvaaminen lukeutuvat 55–85-vuotiaiden mielestä niiden kaikkein keskeisimpiin tehtäviin.

Valtaosa ikääntyvistä ja ikääntyneistä torjuu ajatuksen, että eläkeläisten edut otettaisiin liian voimakkaasti huomioon päätöksenteossa. Tämä tulos kertoo osaltaan siitä, että ikääntyvien äänen pitäisi kuulua voimakkaammin yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Ajatusta tukee sekin, että enemmistön mielestä ikääntyneitä kohdellaan nykyisin toisen luokan kansalaisina ja, että yhteiskunnassamme on paljon ikään perustuvaa syrjintää.

Odotuksia eläkkeistä ja palveluista tulevaisuudessa
Käytännössä joka toinen tutkimukseen osallistunut ei usko, että eläkejärjestelmämme tarjoaisi kymmenen vuoden kuluttua tarpeeksi kattavan tuen eläkeläisille. Yhtä moni uumoilee lisäksi, että eläkkeitä tullaan alentamaan olennaisesti niiden nykyisestä tasosta. Toisaalta useat suhtautuvat luottavaisesti oman eläkkeensä tulevaisuuteen.

Valtaosa 55–84-vuotiaista odottaa niin hyvinvointialueiden kuin sekä kuntien että valtion ottavan lisää vastuuta iäkkäistä ihmisistä. Enemmistö patistelee niitä siihen. Selvästi pienempi osa asettaa lisävastuita ikääntyville itselleen, puhumattakaan heidän lapsistaan tai muista lähiomaisista. Kansalaisjärjestöille vastuuta vierittää vieläkin harvempi.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden heikko saavutettavuus nousi selvästi suurimmaksi ikäihmisten ongelmaksi. Myös eläkkeiden pienuus ja yksinäisyys ovat sitä monille. Ikääntyneiden hoivapalveluiden laatu sekä taloudelliset vaikeudet ovat muut suurimmiksi koetut pulmat.

Ikääntymiseen liittyvät huolenaiheet
Oma sairastuminen ja liikuntakyvyn menettäminen puolestaan ovat yleisimmät ikääntymiseen liittyvät pelot. Enemmistö 55–84-vuotiaista kertoi pelkäävänsä myös sitä, ettei sosiaali- ja terveyspalveluja saa riittävän nopeasti niitä tarvitessaan tai että läheinen sairastuu. Myös epävarmuuden ja turvattomuuden lisääntyminen yhteiskunnassa pelottaa monia.

Naisista useampi kuin miehistä pelkää mitä tahansa tutkimuksessa käsiteltyä ongelmaa. Suurimmillaan sukupuolten välinen ero on silloin, kun ajatellaan sitä, ettei sote-palveluita saa riittävän nopeasti. Myös epävarmuuden ja turvattomuuden lisääntyminen yhteiskunnassa pelottaa useampaa naista kuin miestä.

Yksinäisyys huolestuttaa keskimääräistä harvempaa kaksin puolison kanssa asuvaa, läheisen kuolema taas heistä keskimääräistä useampaa. Eniten läheisen kuolema kuitenkin pelottaa niitä, jotka asuvat yhdessä puolison ja lasten kanssa.

Mitä iäkkäämmästä henkilöstä on kyse, sitä todennäköisemmin liikuntakyvyn menettäminen huolettaa. Iäkkäät ihmiset pelkäävät nuorempia enemmän myös sitä, että palvelut siirtyvät yhä enemmän verkkoon ja he jäävät digitalisoituvan yhteiskunnan ulkopuolelle.

Globaaleista uhkista maailman jakautuminen suurvaltojen etupiireihin huolestuttaa suomalaisia 55–84-vuotiaita eniten. Myös ilmastonmuutos ja luontokato ovat huolenaiheita enemmistölle. Joka toinen ikäryhmään kuuluva on vähintään melko huolissaan siitä, että Suomi joutuisi vieraan vallan hyökkäyksen kohteeksi. Se kuitenkin huolestuttaa tällä hetkellä jonkin verran harvempaa kuin vielä kolme vuotta sitten.

Onnen ja tyytyväisyyden lähteet
Valtaenemmistö 55–84-vuotiaista pitää itseään suhteellisen onnellisena ja kokee tyytyväisyyttä elämäänsä.

Hyvä terveys ja toimivat ihmissuhteet ovat ensisijaiset onnen lähteet. Varsin monella onnentunne liittyy myös kiinnostaviin harrastuksiin, rentoutumiseen, lepäämiseen sekä luontoon. Hyvä toimeentulo kuuluu keskeisimpien onnen osatekijöiden joukkoon vain joka viidennellä.

Kyky toimia digitaalisesti lisää tyytyväisyyttä elämään. Se, että kokee hallitsevansa digitaalisen maailman työkaluja, heijastuu tyytyväisyyteen, samoin se, että saa sitä kautta mahdollisuuden käyttää aktiivisesti erilaisia internetiä hyödyntäviä sovelluksia. 55–84-vuotiaat ovatkin ahkeria älylaitteiden käyttäjiä. Useampi kuin yhdeksän kymmenestä omistaa älypuhelimen ja lähes kaikki sellaisen omistavat käyttävät sitä päivittäin.

Älylaitteita ei pelkästään käytetä usein. Niitä myös käytetään moniin tarkoituksiin. Yhdeksän kymmenestä hoitaa pankkiasioitaan älylaitteiden avulla. Melkein yhtä moni hyödyntää niitä tiedonhankinnassa, seuraa niillä mediaa tai käyttää niitä yhteydenpitoon. Useampi kuin kaksi kolmesta hoitaa myös sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyviä asioimisiaan älylaitteella. Melkein yhtä moni käyttää niillä viranomaisten verkkopalveluita. Vähintään joka toinen käyttää älylaitettaan matka- tai pääsylippujen ostamiseen verkossa tai käy sillä sosiaalisessa mediassa.

Mitä nuoremmasta henkilöstä on kyse, sitä luultavimmin hän hyödyntää älylaitettaan mihin tahansa kysymyksessä mainittuun tarkoitukseen. Mitä enemmän henkilöllä on muodollista koulutusta, sitä todennäköisemmin hän käyttää älylaitettaan monipuolisesti. Tämä ei kuitenkaan suinkaan tarkoita sitä, että iäkkäämmät tai vähemmän koulutetut jättäisivät tyystin käyttämättä omia laitteitaan. Valtaenemmistö 55–84-vuotiaista kokee osaavansa käyttää tietokonetta ja älylaitteita vähintään kohtuullisesti. Joka viides vastaaja kokee kuitenkin omaavansa melko huonot tiedot älylaitteista. Seitsemän prosenttia kertoi tuntevansa niitä erittäin huonosti. Iäkkäiden henkilöiden digituelle on siis tarvetta jatkossakin.